

Zzp Congres: Gaat er dan toch iets gebeuren met het pensioen van de zzp'er?

Het pensioen van zelfstandigen is een belangrijk onderwerp in de discussie over de inrichting van een toekomstbestendig pensioenstelsel. In de laatste decennia is de arbeidsmarkt veranderd en is het aantal zzp'ers sterk gestegen. Zzp'ers bouwen minder pensioen op dan werknemers wat individuele en maatschappelijke gevolgen heeft. Hoe zorgen we dat zzp'ers straks genoeg pensioen hebben? Zijn er momenteel genoeg mogelijkheden of moeten er alternatieven komen? Leidt dit tot de komst van een pensioenstelsel voor alle werkenden, met verplichtstelling? Deze vragen werden op 25 november besproken tijdens het door PGGM en het Expertisecentrum Pensioenrecht van de Vrije Universiteit Amsterdam georganiseerde congres 'Pensioen voor zzp'ers'

Voor een waardevolle toekomst

‘Zelfstandigen zonder pensioen, dat zou ook goed de betekenis van de afkorting zzp’er kunnen zijn!’

Na het ontvangst door Jeroen de Munnik (Chief Institutional Business PGGM) en Erik Lutjens (hoogleraar pensioenrecht bij de VU), nam dagvoorzitter Diana Matroos (bekend van BNR) het woord. Matroos is zelf zzp’er en riep de aanwezigen op vanuit het belang van de zzp’er te denken. ‘Ik ben vandaag uw geweten!’ In de zaal zat een divers gezelschap: accountants, adviseurs, politici, beleidsmakers, sociale partners en pensioenfondsbestuurders. Door in te loggen op het online netwerk konden de aanwezigen live meepraten en vragen stellen. Om een gevoel bij de zaal te krijgen werd er aantal algemene vragen gesteld, met een verrassende uitslag: bijna de helft van de aanwezigen in de zaal was zzp’er, en het merendeel van deze groep heeft buiten de tweede pijler pensioen opgebouwd. ‘De doelgroep is aanwezig dus het belooft een goed gesprek en een interessante middag te worden’, aldus Matroos.

Sociale partners in gesprek

Volgend op deze introductie ging het eerste panel gesprek van start over de positie van zzp’ers in het sociaal economisch stelsel. Wouter Jan Brookman (VNO NCW) benadrukte dat een goede ouderdagvoorziening voor iedereen van belang is maar dat we wel goed moeten kijken naar wat zzp’ers zelf willen. Het is de vraag of zzp’ers financiële ruimte willen en kunnen geven voor de opbouw van pensioen. ‘Het is van belang om te onderzoeken wat de pensioen behoefte van de zzp’er is’, aldus Brookman.

Willem Jelle Berg (CNV) ziet een toekomstig probleem. Als zzp’ers geen pensioen opbouwen zullen zij later een beroep doen op de sociale solidariteit. ‘We moeten wat regelen en grenzen stellen.’ Volgens Willem Noordman (FNV) is pensioen opbouwen in de 2e pijler voor de meeste werkende verplicht, omdat mensen het anders niet doen of te weinig. De zaal stemt hiermee in, pensioen is ingewikkeld en sparen voor de verre toekomst is lastig. ‘Er zijn allerlei manieren en we kunnen stuk lopen op de technische invulling maar laten we het eerst eens worden dat we dit moeten regelen’, aldus Noordman.

Jerry Helmers (ZZP Netwerk Nederland) sprak over de nieuwe armoede over 30 jaar: de zzp’ers die het nu vertikken om pensioen op te bouwen gaan een beroep doen op de solidariteit. ‘Waarom zou ik daar voor op moeten draaien?’ Helmers pleit er voor pensioen te verplichten en het fiscaal voordeel van de zelfstandigen aftrek te gebruiken voor de opbouw van pensioen.

De aanwezigen in de zaal werden gevraagd naar hun visie: moeten zzp'ers zelf weten of ze pensioen opbouwen? 58% van de zaal vindt dit onzin. Toch is 36% van de aanwezigen tegen verplichtstelling. Wat betekent dit voor de zelfstandige, die wil investeren in zijn huis en wiens partner wel pensioen opbouwt? En hoe zit het met zzp'ers die hierdoor in de problemen komen en te weinig verdienen?

Toegang 2e pijler

Volgens Erik Lutjens (VU) moeten we niet direct aan verplichtstelling denken maar de mogelijkheden binnen het huidige stelsel beter benutten. 'Het stelsel is goed: we hebben een hoge participatiegraad, hoog pensioen en stabiele uitvoeringsorganisaties.'

Zzp'ers hebben tal van mogelijkheden om pensioen op te bouwen maar de toegang tot de tweede pijler is problematisch. Een pensioenfonds voor alleen zelfstandigen mag volgens de pensioenwet niet en vrijwillige toetreding tot een bestaand pensioenfonds is heel beperkt mogelijk. De PPI en het APF zijn door de wet Wft tot dusver ook geen opties. Het is een keus om zelfstandigen op deze manier te beperken in hun mogelijkheden. Volgens Europese IORP richtlijnen mag een IORP (pensioenfondsen en PPI's vallen hieronder) namelijk voor zelfstandigen werken, aldus Lutjens. Zijn oproep is daarom om pensioenfondsen (en dus ook het algemeen pensioenfonds) en de PPI open te stellen voor zelfstandigen die vrijwillig willen toetreden. Zzp'ers kunnen dan net als werknemers profiteren van de (schaal- en kosten)voordelen van solidaire en collectieve regelingen.

“Neem de juridische en sociale barrières weg binnen het huidige stelsel, en maak ruimte voor de zzp'er. Verplichtstelling is dan niet nodig.”

Daarnaast wil Lutjens de mogelijkheid tot vrijwillige voortzetting verlengen. 'Maak vrijwillige voorzetting tot een recht en verleng het tot de pensioendatum. Bied hierin ook opties, zoals gedeeltelijke vrijwillige voortzetting en flexibele vrijwillige voorzetting.' Om de pensioenverwerking van zelfstandigen te stimuleren moedigt Lutjens het aan om fiscale voordelen wel of niet toe te kennen, al gelang de zelfstandige pensioen opbouwt.

Een toekomstbeeld: de Wet verplicht pensioensparen voor zelfstandigen

Het is aangetoond dat sparen voor de lange termijn heel moeilijk is. Het huidige pensioenstelsel is gekoppeld aan de arbeidsverhoudingen zoals die vroeger waren terwijl de arbeidsmarkt is veranderd en er steeds meer zzp'ers zijn. Ons socialezekerheidsstelsel moet mee veranderen. Hierover zijn de panelleden en de aanwezigen het eens, maar zodra het woord 'verplichtstelling' valt, zijn de meningen zeer verdeeld.

We hebben stemmen gehoord voor en tegen verplichtstelling: hoe zou die verplichtstelling er uit kunnen zien? Hierop ging PGGM's Mark Boumans in zijn presentatie in. Hij gaf aan dat zelfstandigen onder de werkingssfeer van een bedrijftakpensioenfonds konden worden gebracht, maar dat zelfstandigen in de Wet Bpf geen eigen stem hebben. Boumans pleit voor een duidelijke positie voor zelfstandigen: we moeten er voor zorgen dat zzp'ers eenvoudiger onder het bereik van deze verplichtstelling komen door opdrachtgevers en opdrachtnemers onder het bereik van de Wet Bpf 2000 te brengen.

Boumans introduceerde een ontwerp van hoe een wettelijke pensioenspaarplicht met opting out voor zelfstandigen er uit zou moeten zien. Hij deed dit met een duidelijke reden. Er wordt volgens hem veel gesproken over een pensioenplicht voor zelfstandigen, maar niemand weet hoe dit er dan uit zou kunnen zien. In zijn presentatie gaf hij een schets van een mogelijk scenario, dat uitgaat van een eigen wettelijk kader waarin is geregeld wie daaronder vallen, hoe dit geregeld kan worden en wie deze verplichting zou kunnen uitvoeren. Ook ging hij in op de haken en ogen van een opting out.

Petra de Bruijn: "Ik vind dat iedereen in Nederland economisch zelfstandig moet zijn, dus ook de mannen."

Blik vanuit het pensioenveld

Een aantal pensioenprofessionals gaf een blik op het zzp pensioen vanuit de pensioenpraktijk. Cathrine van der Werf (Bpf Schilders), Petra de Bruijn (PFZW), Maarten Post (ZZP NL) en Sjaak Zonneveld (Brightpensioen) gingen met elkaar in gesprek.

Van der Werf, bestuurder van Bpf Schilders, waarin zzp'ers verplicht deelnemen, is een voorstander voor verplichtstelling voor zzp'ers. 'We weten dat vrijwilligheid niet werkt', aldus Van der Werf. Iedereen moet kunnen aansluiten bij het collectief. Ze stelt voor de fiscale aftrek te gebruiken: 'een zzp'er mag alleen gebruik maken van fiscale aftrek als je aantoont dat je in de tweede pijler pensioen opbouwt.'

“Een zzp'er wil regie over werk, geld en tijd en laat zich niet verplichten.”

Sjaak Zonneveld, bestuurder Brightpensioen, heeft een andere visie en wil niks horen van verplichtstelling. Zonneveld wil voor zzp'ers een fiscale oudenrekening invoeren. Zzp'ers zien direct voordeel, het is flexibel en het gespaarde kapitaal kan op andere momenten worden ingezet. 'Dit past veel beter bij een zzp'er dan een verplicht tweede pijler pensioen', aldus Zonneveld. Maarten Post van ZZP Nederland schaarde zich achter Zonneveld. 'Een zzp'er wil regie over werk, geld en tijd en laat zich niet verplichten. Hier hebben de 'tweede pijlerknuffelaars' geen oog voor', zo stelt Post. Post heeft een alternatief voorstel: 'Jullie hebben het over economische crisis en armoede onder ouderen als we hier niet iets aan doen maar als dat echt zo is, als mensen té weinig pensioen hebben, dan moet de AOW toch gewoon omhoog?'

De discussie tussen de panelleden riep veel reacties op. Het digitale platform werd bestookt met vragen terwijl er geroezemoes in de zaal te horen was. Vanuit het publiek komt de reactie dat een fiscale oudedag rekening niet relevant is: 'het pensioenresultaat is te laag!' Het publiek wil wel weten, waarom we de AOW niet verhogen? Lost dit de problemen op? De Bruijn legt uit dat de AOW via een omslagstelsel werkt: hoe meer ouderen er zijn hoe hoger de kosten voor de mensen die nu werken. Ook is de AOW niet gekoppeld aan de levensverwachting. De meerderheid van de aanwezigen is het er over eens, verhoging van de AOW is geen gemakkelijke oplossing.

De zzp'er bestaat niet

Als zzp'er, wetenschapper en voorzitter van de SER-wergroep 'pensioen en zzp'ers' lijken de verschillende invalshoeken samen te komen bij Fieke van der Lecq. Van der Lecq hoopt dat de SER-wergroep begin volgend jaar haar bevindingen presenteert. Op dit moment worden vooral feiten verzameld. Wat hebben zzp'ers nu, en wat willen ze?

Dé zzp'er bestaat niet. Er zijn vrijwillige zzp'ers (ondernemers), onvrijwillige zzp'ers (voormalige werknemers) en intrinsieke zzp'ers (solistisch beroep). Deze groepen zijn weer onder te verdelen in zelfstandigen met en zonder personeel, dga's, hobby-zzp'ers, resultaatgenieters...noem maar op. 'In het SER onderzoek was dit de eerste stap: we moesten de versnipperde data aan elkaar knopen van een heel diverse groep, met heel verschillende mogelijkheden en wensen', aldus Van der Lecq.

Wat is uw vraag voor het panel?

Sociale partners zie je veel in werkgever-werknemer relaties. Wie zijn de sociale partners op het gebied van zzp? *Marc Simon Visser*

@Carola en Kees: steunen jullie auto enrollment met opt-out om zo meer deelname te realiseren dan bij opt-in? *Alwin Oerlemans*

Vinden jullie het een maatschappelijk knelpunt als zelfstandigen geen pensioen opbouwen? *Willem Noordman*

Waarom wel verplichte ziektekostenverzekering voor zzp-ers en niet pensioenplicht? *Monique Van Der Poel - PHD Solidariteit in Pensioen*

@KeesVerhoeven - Vindt u dat mensen die nu WEL voor pensioen sparen, later moeten delen met ZZP'ers die het nu vertikken om te sparen... *Jerry Helmers (ZZP Netwerk NL)*

Hoe voorkomen we Amerikaanse toestanden? Welke zekerheid geeft de politiek de zelfstandigen. *Cathrin Van Der Werf*

Ondanks de verschillen tussen zzp'ers is het resultaat wat betreft pensioensparen helder: zzp'ers sparen op verschillende manieren voor later (o.a. door beleggingsrekening en eigen woning) maar het resultaat is veel minder dan verwacht en minder dan noodzakelijk. Van der Lecq pleit er voor binnen de bestaande tweede pijler ruimte te maken voor zzp'ers. Ze sluit hierin aan op de visie van Lutjens. Volgens Van der Lecq is verplichtstelling niet nodig. Zij stelt een auto-enrollment met opt-out voor en een apf met meerdere collectiviteitskringen (bijv. op basis van beroep of sector). 'We moeten hier tempo mee maken zodat de zzp'er eindelijk met pensioen kan'. De meerderheid van de zaal schaarde zich volgens de genomen poll's achter dit statement. Ze zagen vanwege het grote maatschappelijke belang wel iets in een zekere mate van verplichtstelling. 80% van de aanwezigen stemde voor een pensioenplicht voor zelfstandigen, met een opting-out mogelijkheid.

Een blik vanuit de politiek

Uiteindelijk komt het dan toch op de politici aan: aan hen het woord! Tweede Kamerleden Carola Schouten (CU) Kees Verhoeven (D66), en Roos Vermeij (PvdA) waren aanwezig tijdens het congres en gingen met elkaar in gesprek. Schouten wil geen verplichtstelling maar is voor het weghalen van de barrières die er nu zijn voor zzp'ers. Schouten legt de verantwoordelijkheid bij de sociale partners: zij moeten er samen uitkomen en zo voor draagvlak zorgen. Vermeij is voor verplichtstelling. 'Dan maar paternalistisch, om groot probleem in de toekomst te voorkomen.' Verhoeven is tegen een dergelijke verplichting. 'Zzp'ers kunnen heel goed hun eigen verantwoordelijkheid nemen.'

Schouten en Verhoeven zien wel wat in een opting-out systeem, maar dan niet een versie waar zoveel regels aan hangen dat het eigenlijk een verkapt verplichtstelling is. 'Zoals het donorregister, automatische inschrijving maar mogelijkheid tot uitschrijven', roept Verhoeven enthousiast.

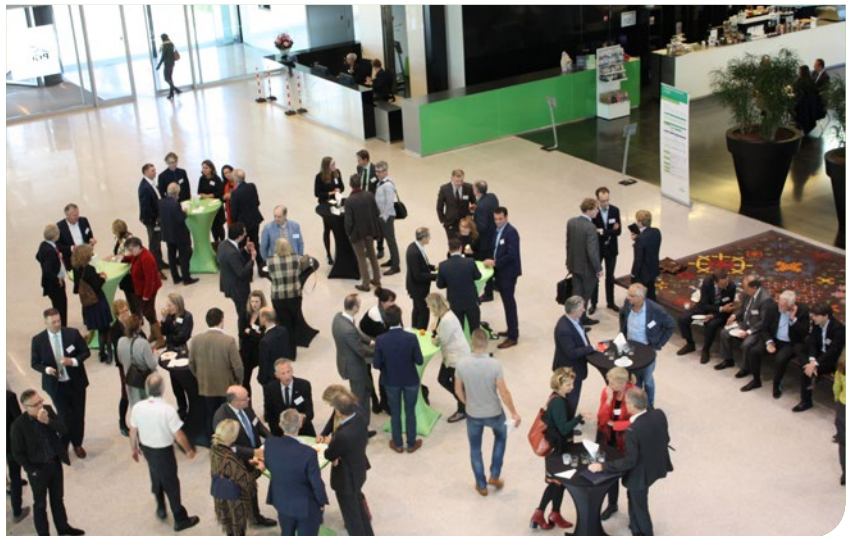
Staatssecretaris Klijnsma aan het woord

Staatssecretaris Klijnsma sloot de middag met een toespraak af. Ze refereerde aan de Noodwet van Willem Drees. 'De Noodwet is de basis van onze AOW, een teken van solidariteit en een weerspiegeling van onze spaarzin. In de wereld zijn er nergens zo weinig arme ouderen als bij ons in Nederland. We moeten dit zo houden en binnen de veranderende wereld van de 21ste eeuw ons pensioen solide en solidair houden.'

We hebben het vandaag over zzp-pensioen gehad, en de 'verplichtstelling' daarvan. Negen op de tienwerkende bouwen aanvullend pensioen op. Meesten vinden het wel makkelijk dat het voor hen wordt geregeld. Het staat nog zo ver weg en is maar ingewikkeld. 50% van de zelfstandige heeft geen aanvullen pensioen. Dit is niet alleen een individueel maar ook een maatschappelijk probleem. Deze groep is afhankelijk van AOW en andere sociale vangnetten en valt tussen wal en schip.

Volgens Klijnsma is het uiteindelijk een principiële keus: is het een plicht of moeten we alleen de praktische obstakels weghalen? Het volgende kabinet moet knopen doorhakken en de sociale partners moeten het voortouw nemen, aldus de verantwoordelijk staatssecretaris.

Zzp'ers verdienen volwaardige plek in pensioenstelsel en Klijnsma is er van overtuigd dat we hier uitkomen. 'Dat is ons de afgelopen 70 jaar ook gelukt. Het stelsel moet aangepast worden naar onze tijd, het gaat om de oude dag van ons allemaal. Met de Noodwet is de strijd tegen armoede gestart. Dit is een strijd die we vandaag nog moeten voeren.'

PGGM

Noordweg Noord 150
Postbus 117, 3700 AC Zeist
Telefoon (030) 277 99 11
www.pggm.nl